

Edukativni programi uz projekt *Svijet igračaka*

Specifičnost učenja u Muzeju tijekom trajanja izložbenog projekta *Svijet igračaka* utemeljena je prvenstveno na doživljaju povezanim sa izloženim igračkama: tradicijskim drvenim igračkama iz Hrvatskoga zagorja i Zelova iz okolice Sinja, industrijskim igračkama iz različitih razdoblja 20. stoljeća, igračkama iz različitih europskih zemalja, maketama željeznica i igračkama koje su građani Zagreba poklonili Muzeju.

U ovom ću tekstu ukratko predstaviti oblike učenja u muzeju te se posebno osvrnuti na konstruktivistički pristup učenju u muzeju, jer držim da je edukativne aspekte *Svijeta igračaka* moguće interpretirati iz tog teorijskog okvira.

Kada govorimo o edukativnim aspektima muzejskoga rada valja imati na umu da u muzej dolaze različite skupine posjetitelja sa različitim motivacijama. Karakter učenja u muzeju je prije svega informalan i neformalan. U slučaju informalnog učenja obrazovni cilj nije jasno definiran, učenje se odvija spontano, dok je kod neformalnog oblika učenja obrazovni cilj definiran, ali se sam proces odvija izvan obrazovnog sustava. Izuzetno bitna karakteristika edukacije u muzeju jest da se ona odvija najčešće bez prisile, u relaksiranom okruženju uz osjećaj ugone. Konstruktivistički pristup učenju u muzeju naglašava da značenje koje se stvara od strane muzejskog posjetitelja proizlazi iz samog predmeta i načina na koji je on predstavljen, ali isto tako i od iskustva posjetitelja, njegovog kulturnog okruženja te od samih uvjeta posjete.

Drugim riječima, za interaktivno muzejsko iskustvo važno je međusobno djelovanje osobnog, društvenog i fizičkog aspekta iskustva. Budući da se ljudi razlikuju, i njihova iskustva, njihovi doživljaji kao posjetilaca muzeja se razli-

kuju. Muzejsko iskustvo utemeljeno je na prepletu tri dimenzije, tri različita konteksta svakog muzejskog posjetioca. Prvi je osobni kontekst koji obuhvaća prethodno znanje, interese, motivaciju i očekivanja dok društveni kontekst obuhvaća boravak u muzeju bilo da je riječ o individualnom, obiteljskom ili na primjer školskom posjetu. Naposljetku, u treći, fizički kontekst ubrajamo okruženje muzeja; arhitekturu zgrade, sustav signalizacije i dizajn izložbe (Falk & Dierking 1994).

Postav izložbenog projekta *Svijet igračaka* omogućavao je posjetiteljima jedinstveni doživljaj. Osim promatranja predmeta, izloženi predmeti poticali su kod posjetitelja znatiželju i istraživanje. Posjetitelji su mogli ostvariti i neposredan kontakt s muzejskim predmetima dodiranjem, istražujući što se krije u kutijama, ispod poklopaca ili skriveno u postavu (Sl. 1/str. 346). Putem multimedije mogli su spoznati kontekst nastanka i ljude koji ih proizvode te značenje pojedinih predmeta u njihovom životu. Izložene igračke poslužile su kao polazište za učenje o kulturnoj baštini, o njezinom nematerijalnom dijelu - načinima proizvodnje, glazbi i pripovjetcima. Istovremeno to je bio i poticaj na promišljanje o važnosti igračaka kao materijalnog predmeta u životu i razvoju djeteta, socijalnom aspektu igračke i igre, utjecaju na emocionalni razvoj, kognitivne sposobnosti djeteta i razvoj njegova samopouzdanja.

Jednako tako, izložbeni postav i igračke prizivali su odraslima sjećanja na djetinjstvo, a njima kao i djeci otvarali put maštanju, ali i promišljanje o povijesnim i kulturnim mijenama i vlastitom odnosu spram izloženih muzejskih predmeta (Sl. 2/str. 346). Može se, bez pretjerivanja, reći da je na ovoj izložbi na najbolji mogući način otjelovljena konstruktivistička muzejska pedagogija za koju Georg Hein kaže (1998: 131): „Kada je muzej baziran na konstruktivističkoj muzejskoj pedagogiji, pedagoški sadržaj je na više načina pristupačan, povezan sa svakodnevnim životom i vođen s informacijama o prethodnim znanjima posjetitelja.“

Pored toga dizajn izložbe Nikoline Jelavić Mitrović zadovoljio je još jedan element konstruktivističkog pristupa, a to je stvaranje ugodnog okruženja koje odgovara svima i dovodi vrlo široki krug posjetilaca u muzej i time povećava njihovo muzejsko iskustvo. Djeca su, dakako, bila najbrojnija kategorija posjetilaca, bilo da su izložbu posjetili sa roditeljima, vrtićem ili školom. No zamjetan je bio broj odraslih, napose umirovljenika koji su s primjetnim zadovoljstvom dijelili s osobljem muzeja svoje djetinje i mladalačke uspomene, komparirali vlastite kolekcije igračaka sa izloženima. Upravo je koncepcija cijelog izložbenog projekta sa promjenjivim dijelovima izložbenih cjelina

mnoge posjetitelje motivirala na višekratne posjete muzeju.

Edukativni programi obuhvaćali su različite korisničke skupine i metode rada. Stručna vodstva organizirana su za skupine vrtičke djece, učenika osnovnih i srednjih škola, studente, obitelji, umirovljenike, osobe s invaliditetom, pacijente dnevnih bolnica psihijatrijskih klinika i turiste. Zbog izuzetno velikog interesa publike u stručna su vodstva osim muzejske pedagoginje i autorice izložbe bili uključeni vježbenici, volonterke i po potrebi ostali kustosi muzeja. Interaktivni postav izložbe dodatno je dinamizirao vodstvo kroz izložbu napose kod najmanjih posjetilaca uključujući u vodstvo i elemente igre.

Muzejske radionice obuhvatile su različite tematske, likovne i dramske aspekte rada s lutkama, a bile su namijenjene obiteljima, organiziranim skupinama učenika te individualnim posjetiteljima različitih uzrasta. Radionica kao oblik rada pogodna je, jer podrazumijeva suradnički rad, nehijerahijsku komunikaciju te aktivira emocionalne, osjetilne i moralne, a ne isključivo intelektualne funkcije sudionika (usp. Buljubšić-Kuzmanović 2006).

Pored muzejske pedagoginje uz pomoć vježbenika i volonterki radionice su vodile i gošće. Tako je lutkarska pedagoginja i redateljica Kruna Tarle održala radionice pod nazivom *Napravi lutku!* za djecu i njihove roditelje. U tim su radionicama polaznici naučili izraditi jednostavne tipove scenskih lutaka te se igrom upustili u dramaturgiju likova.

U Etnografskom muzeju često recikliramo različite materijale koji se koriste pri gradnji izložbe. Motivacija je prvenstveno poticati kreativnost polaznika, a pri tom nije naodmet ni financijska ušteda za nabavku materijala. Tako je primjerice veći broj drvenih kuhača upotrebljenih na jednoj od prethodnih izložbi iskorišten u radionici u kojoj su kuhače postale lutke odjevne u krpiće koje su prikupljene iz tekstilne radionice.

Druga je pak radionica bila namijenjena izradi igračkama od kartonske ambalaže i papira. U toj je radionici uz temu o igračkama otvorena i tema recikliranja otpada i razvoj svijesti o zaštiti okoliša (Sl. 3/str. 346).

U vrijeme adventa na radionicama su izrađivani ukrasi od papira i kartona nadahnuti tradicijskim igračkama iz Hrvatskoga zagorja, a platnene torbe su oslikavane motivima drvenih igračkama.

Radionici je uvijek prethodilo vodstvo kroz izložbu. Kroz razgovor o igračkama povezivalo se je viđeno sa osobnim iskustvom, ali isto tako i sa širim baštinskim kontekstom. Razmatrali su se koncepti poput nematerijalne i ma-

terijalne kulture, nositelja kulture, što je baština, zašto je štitimo, što sve čini kulturni identitet pojedinca ili naroda.

Valja napomenuti da su u radionicama posjetitelji imali priliku za direktan kontakt sa majstorima, nositeljima tradicije. U muzeju je nekoliko puta gostovao majstor Zvonimir Majdak iz Turnišća u Hrvatskom zagorju koji je demonstrirao izradu drvenih tamburica. U radionici su učenici mogli razgovarati s njim i od njega saznati sve što ih je zanimalo o izradi igračaka – glazbenih instrumenata koje on izrađuje (Sl. 4/str. 346). Također, nadahnuti njegovim radom mogli su sami oslikati tamburice koje su napravljene u muzejskoj radionici.

Osim u radionicama posjetitelji su i tijekom trajanja manifestaciju *Noć muzeja*, održanu krajem siječnja 2013. godine osim majstora Majdaka mogli upoznati i vidjeti kako radi lončar Tomo Kovačić iz Globočca te izrađivač drvenih igračaka iz Marije Bistrice Ivan Mesar te se i sami okušati u izradi igračaka od gline ili oslikavanju drvenih igračaka.

Za najmlađe posjetitelje igračke su predstavljene u pričama i kazališnim predstavama. Pričaonice je održala književnica Željka Horvat Vukelja i predstavila svoje priče nazvane *Slikopriče*, namijenjene učenicima nižih razreda osnovnih škola. Pod vodstvom Krune Tarle lutkarski atelje Zagrebačkog kazališta lutaka izveo je ciklus autorskih lutkarskih predstava *Lutka ide ulicom* u kojima su korištene drvene igračke iz Hrvatskog zagorja te predstavu *U cara Trajana kozje uši*. Igrati se u slobodnoj igri i istraživati najmlađi posjetitelji su mogli u prostoru igraonice otvorene cijelo vrijeme trajanja izložbe.

Za najširi krug posjetitelja tijekom dva mjeseca, u razdoblju od travanja do lipnja 2013. godine održan je niz interdisciplinarnih predavanja o povijesti i proizvodnji dječjih igračaka, dječjoj kulturi i djetinjstvu, te ulozi igračke u razvoju djeteta o čemu više možete saznati u tekstu Matije Dronjića u ovome dvobroju časopisa.

Projekt *Svijet igračaka* pokazao je kako se edukativna uloga muzeja realizirala u potpunosti omogućivši raznolikim vrstama posjetilaca da dožive muzejsko iskustvo koje uključuje: komunikaciju, igru, radoznalost i izazov, a sve to u sigurnom i ugodnom okruženju muzeja.

LITERATURA

Buljubašić – Kuzmanović, Vesna. 2006. „Pedagoška radionica u funkciji aktivne nastave i učenja na uspjesima“. *Metodički ogledi* 13: 123-136

Falk, John H. Dierking, Lyn D. 1994. *The Museum Experience*. Washington: Whalesback Books.

Hein, Georg. 1998. *Learning in the Museum*. London: Routledge.